

VILA, F. Xavier; SALVAT, Eulàlia (ed.) (2013).

Noves immigracions i llengües.

Barcelona: MRR. Servicios de Comunicación Gráfica. 250 p.

La primera dècada del segle XXI a Catalunya ha presenciat l'arribada d'immigrants d'arreu del món que n'han transformat la societat. Aquesta transformació es caracteritza per l'augment de la pluralitat i la diversitat lingüística a casa nostra. Aquest volum, de vuit capítols, analitza la gestió d'aquesta diversitat des del punt de vista de les pràctiques, competències i ideologies lingüístiques des de diferents perspectives teòriques i prenent com a prisma diverses institucions (escoles, organitzacions d'acollida de nous immigrants o locutors, entre d'altres) i diversos col·lectius de nous immigrants amb perfils heterogenis pel que fa a edat, gènere, lloc d'origen i conjuntura socioeconòmica.

Xavier Vila obre el volum amb el capítol «De l'«etapa autonòmica» a la «sociolingüística del multilingüisme»: una dècada de recerca sociolingüística sobre les noves immigracions». L'autor revisa l'evolució de la immigració a Catalunya durant el segle XX fins a les noves immigracions del segle XXI, els reptes que afronten els territoris de parla catalana i les mesures de gestió de la diversitat lingüística preses fins ara. Així mateix, argumenta que, actualment, la pluralitat de la societat catalana ha dirigit la recerca en sociolingüística cap a una nova fase, la de la *sociolingüística del multilingüisme*, caracteritzada per posar l'èmfasi en la diversitat lingüística (no només en el bilingüisme) i en la relació entre llengua i societat.

El segon capítol, «Els usos lingüístics en família i amb amics de l'alumnat autòcton i al·lòcton de sisè de primària a Catalunya, Mallorca i la Franja», de Llorenç Comajoan *et al.*, analitza la relació entre l'origen geogràfic familiar de l'alumnat autòcton i al·lòcton i els usos lingüístics interpersonals. L'estudi mostra que hi ha diferències considerables entre la llengua inicial dels alumnes, el context i l'ús que en fan amb germans i amics. L'ús del català amb els pares i els germans està relacionat amb la llengua inicial i, en el cas dels amics, amb el context de socialització immediat, la qual cosa juga a favor del català en els territoris amb més presència d'aquesta llengua. Un resultat interessant de l'estudi és que els estudiants de la Franja i Mallorca perceben que la seva competència en català és baixa, mentre que en els territoris de Catalunya, malgrat les diferents realitats sociolingüístiques, el nivell de percepció a totes les localitats és alt, cosa que reafirma l'èxit del sistema d'immersió lingüística a Catalunya.

El tercer capítol, «Variables que incideixen en el coneixement de català i castellà de l'alumnat estranger a Catalunya: un estudi amb alumnat de sisè de primària», de Judith Oller, examina com el nivell de competència escrita en castellà i català es veu afectat per la interrelació entre el context sociolingüístic, el temps d'estada a Catalu-

nya i la competència oral en les dues llengües locals. L'estudi parteix de la premissa que el nivell de competència escrita en la llengua d'instrucció de l'escola (català a Catalunya) és clau per a l'èxit escolar de l'alumnat nouvingut. Els resultats de l'estudi mostren que el nivell de competència oral incideix en el nivell de competència escrita. Per exemple, la competència escrita en castellà millora si els alumnes tenen un nivell de competència oral alt tant en català com en castellà. L'autora conclou que les escoles haurien d'esforçar-se més per treballar la llengua oral i que les polítiques dels plans educatius d'entorn s'han de mantenir per a exposar els alumnes nouvinguts en àrees castellanoparlants a la llengua catalana, ja que són mesures que contribueixen a l'èxit escolar de tot l'alumnat.

La quarta contribució, «La gestió del multilingüisme en els serveis d'acollida de les ONG: un estudi de cas», de Maria Rosa Garrido, és una de les més destacables del volum. Aquest estudi de base etnogràfica analitza la gestió del multilingüisme en un projecte d'acollida en dues ONG a l'àrea metropolitana de Barcelona. La primera és una institució de caire religiós dedicada al voluntariat i a la transmissió de valors i la segona, una oficina social que prové de la tradició sindical socialista i que prioritza el desenvolupament de les destreses individuals per a facilitar la inserció dels usuaris en el mercat laboral. En ambdues organitzacions el discurs de la integració es basa en l'aprenentatge de les llengües locals, a més dels costums i les lleis de la societat d'acollida, fet que, des d'una perspectiva crítica, és interpretat per l'autora com una manera de regular el comportament dels nouvinguts en nom del benestar comú i de la inserció social. Pel que fa a la distribució del multilingüisme, l'estudi mostra tensions entre els discursos oficials d'integració que emfatitzen l'aprenentatge de català i castellà i el comportament lingüístic dels locals, els quals es dirigeixen en castellà als nouvinguts, cosa que provoca que el català no sigui una llengua efectiva de comunicació. A més, la diversitat lingüística dels usuaris és silenciada sota el discurs de la integració en les llengües locals i només s'admet de manera temporal als immigrants de nova incorporació al programa. L'article conclou que per a augmentar l'efectivitat de les tasques que duen a terme les ONG, aquestes han de crear espais on els usuaris tinguin una major agència (o poderament) social.

En el cinquè article, «La gestió del multilingüisme en un espai regulat entre persones immigrades: el cas dels locutoris», Maria Sabaté argumenta que els locutoris representen institucions consolidades on es pot estudiar la reproducció dels règims lingüístics institucionals amb què es troben les persones nouvingudes a Catalunya. A través de l'ús de l'agència social, aquestes persones poden crear les seves pròpies jerarquies lingüístiques *des de baix* per accedir a xarxes socials de persones amb capital lingüístic i escapar de l'exclusió social a través de la llengua. Aquesta gestió del multilingüisme legitima l'ús híbrid de les llengües dels usuaris, que competeixen entre elles i produeixen una varietat única d'espanyol com a llengua franca en detriment del català i les llengües dels mateixos parlants. Malgrat tot, les persones migrades aconsegueixen escapar de la marginació social i lingüística. Aquest estudi, presentat de manera clara i concisa, inclou una gran varietat de dades etnogràfiques que aporten originalitat a l'anàlisi. A banda de les típiques notes de camp i entrevistes semiestruc-

turades, es mostren pamflets publicitaris i anuncis escrits pels mateixos usuaris, els quals, a més d'oferir transparència i una visió panoràmica del treball de camp, ens permeten gaudir de l'*hibridisme* de les pràctiques lingüístiques dins dels locutoris.

El sisè capítol, «Les vies per als aprenentatges lingüístics del jovent d'origen marroquí establert a Catalunya», de Xavier Vila *et al.*, examina el paper de les relacions interpersonals en el món laboral, els contextos formals, els mitjans de comunicació i l'entreteniment i les xarxes socials com a vies per al desenvolupament lingüístic dels joves d'origen marroquí a Catalunya. L'anàlisi mostra que l'escola té un paper crucial en la integració lingüística completa dels joves i que fora de l'àmbit escolar, així com en l'àmbit laboral, els comportaments lingüístics són *racialitzats*, ja que els autòctons tendeixen a dirigir-se a una persona categoritzada socialment com a «marroquina» en castellà. Aquest fet impedeix que els joves, sobretot els que arriben amb més edat, assoleixin plena competència en català. A banda de les dues llengües locals, els joves també aprenen les llengües d'origen i les del currículum escolar, principalment l'anglès, malgrat que assoleixen diferents nivells de competència. L'article fa propostes d'actuació molt assenyades i ben fonamentades sobre possibles canvis relacionats amb la formació lingüística, el plantejament d'estratègies per a evitar la *racialització* de la llengua d'ús entre autòctons i al·lòctons i cursos d'àrab i amazic desvinculats de l'àmbit religiós, per construir un pont entre el món empresarial de Catalunya i el Marroc.

El setè treball, «Realitat sociolingüística dels japonesos residents a Catalunya», de Makiko Fukuda, descriu els nivells de competència i les ideologies lingüístiques dels japonesos a Catalunya. L'anàlisi detecta tres grups. El primer fa un ús predominant del japonès, és el més nombrós i sol estar format per persones que viuen de manera temporal a Barcelona per motius laborals i usen el japonès entre compatriotes. En el segon grup, els japonesos fan un ús considerable del castellà i normalment viuen a Barcelona de manera permanent o per motius acadèmics. En el tercer grup, el més petit, s'observa un ús considerable del català i està format bàsicament per membres de famílies mixtes i residents permanents fora del Barcelonès. La part més interessant de l'estudi arriba amb l'anàlisi qualitativa de les actituds lingüístiques. Pel que fa al bilingüisme a Catalunya, entre els entrevistats és present una visió monolingüe dels estats. Conseqüentment, el català apareix com una llengua irrellevant i una barrera que separa els estrangers dels catalans.

L'últim capítol, «Opinions i pràctiques lingüístiques dels alemanys residents a Mallorca», de Bàrbara Sastre, explora el procés d'integració lingüística de la població alemanya que resideix a Mallorca, les seves actituds i les seves pràctiques lingüístiques. Les dades confirmen que l'alemany és una llengua de comunicació freqüent per als alemanys en contextos professionals, socials i d'oci. Generalment, aquells que no aconsegueixen fer la seva vida en alemany, la fan en castellà o en anglès. El català queda al marge i només una minoria dels alemanys residents a l'illa, sobretot aquells que viuen a l'interior i busquen una integració total, arriben a aprendre'l i l'usen diàriament. L'autora conclou que, per tal d'aconseguir l'equilibri entre el castellà i el català, calen més mitjans que facilitin l'aprenentatge del català i que la societat mallorquina cooperi amb les institucions per garantir-ne l'ús en tots els àmbits socials.

Aquests vuit treballs sostenen una obra sòlida i ben editada que aporta una visió panoràmica de la situació sociolingüística de les noves immigracions a Catalunya a partir de l'estudi de col·lectius amb perfils molt heterogenis. Malgrat que s'hi troben a faltar algunes comunitats d'immigrants molt presents a Catalunya, provinents de la Xina, Romania i l'Amèrica Llatina (Idescat, 2014), aquest volum representa, en conjunt i en cadascuna de les parts, un treball de referència per a investigadors que vulguin continuar aprofundint i estenent la sociolingüística del multilingüisme en els àmbits de parla catalana.

Lídia GALLEGO BALSÀ
Universitat de Lleida

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

IDESCAT (2014). «Estrangers amb autorització de residència. Per país de nacionalitat. Províncies». A: *Anuari estadístic de Catalunya* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=272>> [Consulta: 27 abril 2014].